КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК СТАТИСТИКА КОМИТЕТИ

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АЙЛАНА-ЧӨЙРӨСҮ

2020-2024

Статистикалык жыйнак

Бишкек − 2025

УДК 502/504
ББК 20.1
О-51

Редакциялык-басмалык кеңеш:

Төрага - Б. Кудайбергенов
Мүчөлөр: - Н. Керималиева
Б. Шокенов
- Э. Кольбаев
- З. Жумалиев
Н. Ишенов
- Ч. Турдубаева
- Э. Исенкулова
- В. Бирюкова

Кыргыз Республикасындагы айлана-чөйрө
О-51 Кыргыз Республикасынын Улутстаткому, 2025-92 б. жыйнагы
Ушул басылмага байланыштуу суроолор боюнча төмөнкү дарекке кайрылыңыздар:
Бишкек ш., Фрунзе көчөсү, 374;
телефон: 996 (312) 62-56-07;
факс: 66-01-38;
Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети
Туруктуу өнүгүү жана айлана-чөйрө статистикасы башкармалыгы

ISBN 978-9967-27-254-5

Басылма республикасындагы айлана-чөйрөнүн абалын, ошондой эле акыркы беш жыл ичиндеги аны коргоо боюнча жүргүзүлгөн иш-чараларды мүнөздөгөн статистикалык маалыматтарды камтыйт.

Пайдалануучулар расмий статистиканын маалыматтарын жана тиешелүү метамаалыматтарды пайдаланууда алардын булагына шилтеме берүүгө милдеттүү («Расмий статистика жөнүндө» Мыйзамдын 30-беренеси).

Бул басылманын маалыматтарын жасылоонун акыркы күнү: 2025-ж., октябрь.

Шарттуу белгилер:

- кубулуш болгон эмес;
. . . маалымат жок;
0,0 анча чоң эмес өлчөм.

Айрым учурларда жыйынтыктын кошулган суммаларынан бир аз айырманын чыгышы алардын тегеректелиши менен түшүндүрүлөт.

О 1502000000-13
ISBN 978-9967-27-254-5

УДК 502/504
БКК 20.1

Интернет: www.stat.gov.kg
e-mail: nsc_mail@stat.kg
© Нацстатком КР, 2025

Улуттук статистика комитетинин башка негизги басылмалары

“Кыргызстан цифраларда”

Ыкчам маалыматтардын негизинде өлкөнүн 2024-ж. социалдык-экономикалык абалын мүнөздөөчү негизги көрсөткүчтөр мурдагы жылдар менен салыштырылып берилди. Калк, анын иш менен камсыз болушу жана жашоо деңгээли, ошондой эле экономиканын реалдуу секторунун айрым тармактарынын абалы жөнүндө маалыматтарды камтыйт.

“Кыргыз Республикасынын статистикалык жылдыгы 2020-2024”

Жалпы республика жана анын региондору боюнча такталган маалыматтарга негизделген кеңири маалыматтарды камтыйт. Калк, анын иш менен камсыз болушу жана жашоо деңгээли жөнүндө маалыматтар берилди. Улуттук эсептер тутуму, республиканын чарба жүргүзүүчү субъекттери, чакан жана орто ишкердик, инвестициялар жөнүндө маалыматтар камтылды. Экономиканын реалдуу секторунун айрым тармактарындагы абал чагылдырылды. Тышкы экономикалык ишмердик тышкы сооданын көлөмү, экспорт жана импорт тууралуу маалыматтар менен берилет.

“Кыргызстандагы туризм 2020-2024”

Кыргыз Республикасындагы туризмдин өнүгүшү жөнүндө маалыматтар, анын ичинде келүүчүлөр, туристтерди жайгаштыруу каражаттары, ушул кызмат көрсөтүүлөргө карата баалардын жана тарифтердин көлөмү ж.б. маалыматтар берилет.

“Кыргыз Республикасындагы чакан жана орто ишкердик 2020-2024”

Чакан жана орто ишканалардын, дыйкан (фермердик) чарбаларынын жана жеке ишкерлердин ишмердиктеринин негизги экономикалык көрсөткүчтөрү боюнча статистикалык маалыматтар берилет.

“Кыргыз Республикасындагы чет өлкөлүк инвестициялары бар ишканалардын ишмердиги 2020-2024”

2024-ж. чет өлкөлүк инвестициялары бар ишканалардын ишмердигинин негизги экономикалык көрсөткүчтөрү боюнча кыскача талдоолор жана статистикалык маалыматтар мурунку жылдарга салыштырылып берилет.

“Кыргыз Республикасынын улуттук эсептери 2020-2024”

Улуттук эсеп тутумундагы көрсөткүчтөрдү түзүүнүн жана өз ара байланышуунун принциптери, негизги түзүмдөрү жана алардын айрым компоненттери баяндалат, республиканын ички дүң продуктун өндүрүү, түзүү, бөлүштүрүү жана пайдалануу жөнүндөгү жалпыланган маалыматтарды камтыган эсеп тутуму берилет.

"Ресурстар-Пайдалануу" таблицалары 2023-ж.

Статистикалык бюллетени Кыргыз Республикасынын экономикасындагы товарлардын жана кызмат көрсөтүү агымдарын чагылдыруучу Улуттук эсептер системасынын методологиялык принциптери жана стандарттарына ылайык иштелип чыккан "Ресурстар-Пайдалануу" таблицаларын камтыйт.

Кыргыз Республикасынын товарларын жана кызмат көрсөтүүлөрүн өндүрүүнүн жана пайдалануунун тармактар аралык теңдеми 2023

Жыйнак товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү негизги жана сатылып алынган бааларда сунуштоо боюнча таблицаларды, “Чыгымдар-Чыгаруу” таблицаларын, негизги жана сатылып алынган баалардагы товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн агымдарынын макулдашуусун, тике жана толук чыгымдардын коэффициенттерин, тармактар аралык теңдемдин көрсөткүчтөрүнүн талдоо таблицаларын (“Чыгымдар-Чыгаруу” таблицаларын) камтыйт.

“Кыргыз Республикасынын өнөр жайы 2020-2024”

Басылмада 2024-ж. өнөр жайдын жалпы республика боюнча өнүгүшүн мүнөздөөчү негизги көрсөткүчтөр мурдагы жылдарга салыштырылып берилди. Продукциялардын айрым түрлөрүнүн республика жана аймактар боюнча өндүрүлүшү жөнүндө маалыматтар берилет.

“Кыргыз Республикасынын айыл чарбасы 2020-2024”

2024-ж. республиканын айыл чарбасынын негизги тармактарынын абалын мүнөздөгөн статистикалык маалыматтар мурунку жылдарга салыштырып берилет.

“Кыргыз Республикасындагы инвестициялар 2020-2024”

2024-ж. республиканын инвестициялык жана курулуш ишмердиги боюнча статистикалык маалыматтар мурунку жылдарга салыштырып берилет.

“Кыргыз Республикасынын керектөө рыногу 2020-2024”

Республикадагы жана анын региондорундагы ички сооданын абалы жөнүндө статистикалык маалыматтар, ошондой эле аларга методологиялык түшүндүрмөлөр берилет.

“**Кыргыз Республикасынын маалыматтык-коммуникациялык технологиялары 2020-2024”**

Жалпы республика жана анын региондору боюнча юридикалык жактардын маалыматтык-коммуникациялык технологияларынын абалын жана пайдаланылышын талдоону камтыйт. Тиркемелерде экономикалык ишмердиктин түрлөрү жана менчик формалары боюнча МКТнын абалы тууралуу толук маалыматтар берилет.

“Кыргыз Республикасынын ишканаларынын финансысы 2020-2024”

Экономиканын реалдуу жана финансы секторундагы ишканалардын финансылык көрсөткүчтөрүнүн кыскача талдоосун камтыйт. Тиркемелерде кеңири маалыматтар жана аларга методологиялык түшүндүрмөлөр берилет.

“Кыргыз Республикасынын тышкы жана өз ара соодасы 2020-2024”

Товарлардын тышкы жана өз ара соодасы, кызмат көрсөтүүлөрдүн соодасы, импорт жана экспорт бааларынын индекстери, валюталар курсу жөнүндө статистикалык маалыматтарды камтыйт. Тиркемелерде кеңири статистикалык маалыматтар жана аларга методологиялык түшүндүрмөлөр берилет.

“Кыргыз Республикасынын демографиялык жылдыгы 2020-2024”

Республиканын административдик-аймактык бөлүнүшү, калктын санынын, жаш курактык жана улуттук курамынын өзгөрүшү, анын республиканын аймагында жайгашуусу, төрөлүү жана өлүм, никелешүү жана ажырашуу, миграция тууралуу маалыматтарды камтыйт.

“Кыргыз Республикасынын калкынын жашоо деңгээли 2020-2024”

Улутстатком тарабынан үй чарбаларга жыл сайын өткөрүлүүчү изилдөөлөргө ылайык, кедейчилик көрсөткүчтөрүнүн, калктын кирешелеринин жана чыгымдарынын, тамактануунун энергетикалык баалуулугу жөнүндө маалыматтардын талдоосун камтыйт. Калкты социалдык жактан камсыздоо жөнүндө маалыматтар көрсөтүлдү. Тиркемелерде кеңири статистикалык маалыматтар жана аларга методологиялык түшүндүрмөлөр берилет.

“Иш менен камсыз кылуу жана жумушсуздук”

Басылма 2024-ж. өткөрүлгөн үй чарбалардын бюджеттерине жана жумушчу күчүнө интеграциялык тандалма изилдөө жүргүзүүнүн жыйынтыктары боюнча даярдалды. Жумушчу күчү, аймактар, жынысы, билим деңгээли, экономикалык ишмердиктин түрлөрү, иштеген жумушу ж.б. боюнча бөлүштүрүлгөн иштеген жана иштебеген калк жөнүндө маалыматтарды камтыйт.

“Кыргыз Республикасынын аялдары жана эркектери 2020-2024”

Калктын саны жана түзүмү, жашоо узактыгы, оорулар, билим берүү, экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча жумуштуулук, башкаруу органдарындагы өкүлчүлүк жөнүндө маалыматтар гендердик аспектте берилет.

Мазмуну **Бет**

Кириш сөз		**11**
2020-2024-жылдардагы Кыргыз Республикасынын айлана-чөйрөсүнүн абалы жөнүндө (экологиялык баяндама)		**12**
1. Жер ресурстары		**15**
1.1-таблица:	Кыргыз Республикасынын жер аянты	16
1.2-таблица:	Айыл чарба жерлеринин аянты	16
1-график:	2025-жылдын 1-январына карата айыл чарба жерлеринин түзүмү	16
1.3-таблица:	Айыл чарба жерлеринин аймактар боюнча аянты	17
1.4-таблица:	Жайыттардын аймактар боюнча аянты	17
1.5-таблица:	Көп жылдык өсүмдүктөрдүн аймактар боюнча аянты	17
1.6-таблица:	Айдоо жерлеринин аймактар боюнча аянты	17
1.7-таблица:	Айдоо жерлеринин пайдаланылбаган себептери боюнча аянты	18
1.8-таблица:	Шордонуу жана сазга айлануу себептери боюнча пайдаланылбаган айдоо жерлеринин аймактар боюнча аянты	18
1.9-таблица:	Сугаттын жоктугу жана сугаруу тарамынын бузуктугу себеби боюнча пайдаланылбаган айдоо жерлеринин аймактар боюнча аянты	18
1.10-таблица:	Табигый кырсыктарга (көчкү, сел) кабылуу себеби боюнча пайдаланылбаган айдоо жерлеринин аймактар боюнча аянты	18
1.11-таблица:	Саздардын аймактар боюнча аянты	19
1.12-таблица:	Жыгач-бадал бактарынын аймактар боюнча аянты	19
1.13-таблица:	Сугат жерлеринин аймактар боюнча аянты	19
1.14-таблица:	Жер семирткичтердин аймактар боюнча киргизилиши	19
1.15-таблица:	Пестициддердин аймактар боюнча пайдаланылышы	20
1.16-таблица:	Жер ресурстарын коргоо менен байланышкан укук бузуулардын саны	20
2. Суу ресурстары		**21**
2.1-таблица:	Колдонуу үчүн суу обьекттеринен суу алуу	22
2.2-таблица:	Аймактар боюнча суу объекттеринен суунун алынышы	22
2.3-таблица:	Сууну колдонуу	22
2.4-таблица:	Сууну аймактар боюнча колдонулушу	23
2.5-таблица:	Суунун өндүрүштүк муктаждыктарга аймактар боюнча колдонулушу	23
2.6-таблица:	Суунун чарбалык-ичүү муктаждыктарына аймактар боюнча колдонулушу	23
2.7-таблица:	Суунун сугатка жана айыл чарбаны суу менен камсыздоого аймактар боюнча колдонулушу	24
2.8-таблица:	Сууну ташуу учурундагы аймактар боюнча жоготуулар	24
2-график:	Сууну ташуу учурундагы жоготуулар	25
2.9-таблица	Калктын сууну пайдалануу жерлериндеги суу объекттеринин санитардык абалы	25
2.10-таблица:	Суунун булактарына булганган саркынды сууларды төгүү	25
2.11-таблица:	Суунун булактарына булганган саркынды суулардын аймактар боюнча төгүлүшү	25
2.12-таблица:	Суу ресурстарын булгоо менен байланышкан укук бузуулардын саны	26
3. Ичүүчү суу менен камсыздоо жана суу чыгаруу		**27**
3.1-таблица:	Суу өткөрүүчү тарамдардын ишинин көрсөткүчтөрү	28

3.2-таблица:	Аймактар боюнча суу өткөрүүчү тарамдардын болуусу	28
3.3-таблица:	Аймактар боюнча суу өткөрүүчү тарамдары менен берилген суулардын көлөмү	28
3.4-таблица:	2024-жылы шаар жерлеринде керектөөчүлөргө берилген суунун өлчөмү	29
3.5-таблица:	2024-жылы айыл жерлеринде керектөөчүлөргө берилген суунун өлчөмү	29
3.6-таблица:	Суунун агып кетиши жана эсепке алынбаган чыгымы	29
3.7-таблица:	Жашаган жерине жараша үй чарбаларды суу менен камсыздоонун булактары	30
3.8-таблица:	Үй чарбаларды суу менен камсыздоонун булактары жана суунун булагына чейинки аралык	30
3.9-таблица:	Аймактар боюнча турак жай фондунун суу өткөрүүчү түтүк менен жабдылышы	30
3.10-таблица:	Ичүүчү сууну коопсуз булактан алуу мүмкүнчүлүгү бар калктын аймактар боюнча үлүшү	30
3.11-таблица:	Ичүүчү жана чарбалык-тиричиликтик суу пайдалануу катары пайдаланылган объекттердин санитардык абалы	31
3.12-таблица:	Канализациялык тарамдардын иштеринин көрсөткүчтөрү	31
3.13-таблица:	Канализациялык тарамдардын аймактар боюнча болушу	31
3.14-таблица:	Аймактар боюнча канализация системасы аркылуу саркынды суулардын өтүшү	32
3.15-таблица:	Аймактар боюнча турак жай фондунун канализация менен жабдылышы	32
3.16-таблица:	Канализацияга туруктуу жеткиликтүүлүгү бар калктын аймактар боюнча үлүшү	32
4. Биологиялык ар түрдүүлүктү сактоо боюнча ишмердиктин көрсөткүчтөрү		**33**
4.1-таблица:	Кыргыз Республикасынын экосистемалары	34
4.2-таблица:	Биологиялык ар түрдүүлүктүн компоненттеринин түрлөрүнүн түрдүк ар түрдүүлүгү жана концентрациясы	34
4.3-таблица:	Токой менен жабылган мамлекеттик токой фондунун аймактар боюнча жалпы аянты	35
4.4-таблица:	Токой чарба иши боюнча отчет берүүчү чарба жүргүзүүчү субъекттердин аймактар боюнча саны	35
4.5-таблица:	Аймактар боюнча токойлорду калыбына келтирүү	35
4.6-таблица:	Аймактар боюнча жаш бак-дарактарды баалуу токой бак-дарактары категориясына киргизүү	35
4.7-таблица:	Токойго кам көрүп кесүү жана тандама-санитардык кесүү	36
4.8-таблица:	Аймактар боюнча токойго кам көрүп кесүү жана тандама-санитардык кесүү	36
4.9-таблица:	Токой өрттөрү	36
4.10-таблица:	Мамлекеттик токой фондунун аймагында иш жүргүзгөн токой пайдалануучулардын саны	36
4.11-таблица:	Мамлекеттик токой фондунун токой пайдалануучулар тарабынан ижарага алынган аймагынын аянты	36
4.12-таблица:	Мамлекеттик токой фондунун аймагында иш жүргүзгөн токойду пайдалануучулар төлөгөн ижара акынын өлчөмү	37
4.13-таблица:	Мамлекеттик токой фондусунун аймагында иштеп жаткан токой пайдалануучулар тарабынан продукциянын айрым түрлөрүн даярдоо	37

4.14-таблица:	Отчет берүүчү коруктардын жана жаратылыш парктарынын аймактар боюнча саны	37
4.15-таблица:	Мамлекеттик жаратылыш коруктарынын жана жаратылыш парктарынын жайгашуулары жана негизги мүнөздөмөлөрү	38
4.16-таблица:	Мамлекеттик жаратылыш коруктары жана жаратылыш парктары	39
4.17-таблица:	Аңчылык чарба иши боюнча отчет берүүчү чарба жүргүзүүчү субъекттердин аймактар боюнча саны	39
4.18-таблица:	Аң уулоодо атылган жаныбарлардын жана канаттуулардын түрлөр боюнча эсепке алынган саны	39
4.19-таблица:	Аңчылык жаныбарларынын негизги түрлөрүнүн саны	39
4.20-таблица:	Аңчылык жерлеринин аймактар боюнча жалпы аянты	40
4.21-таблица:	Аймактар боюнча жапайы жаныбарларды коргоого жана кайта өстүрүүгө кеткен чыгымдар	40
4.22-таблица:	Биологиялык ар түрдүүлүктө коргоого байланышкан укук бузуулардын саны	41
5. Атмосфера абасы		**43**
5.1-таблица:	Стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолорун ишке ашырган отчет берүүчү чарба жүргүзүүчү субъекттердин аймактар боюнча саны	44
5.2-таблица:	Стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолорун ишке ашырган отчет берүүчү чарба жүргүзүүч субъекттердин экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча саны	44
5.3-таблица:	Аймактар боюнча стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолору	44
5.4-таблица:	2024-жылдагы стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолорунун экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча көлөмү	45
5.5-таблица:	Экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолору	45
3-график:	Аймактар боюнча стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолору	46
5.6-таблица:	Булгоочу заттардын түрлөрү боюнча стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолору	46
5.7-таблица:	Аймактар боюнча стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолору	46
5.8-таблица:	Аймактар боюнча стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу жайылган заттардын таштоолору	47
5.9-таблица:	Айрым шаарлар боюнча 2024-жылдагы стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолору	47
5.10-таблица:	2024-жылдагы атмосферага эң көп жайылган спецификалык булгоочу заттардын абага таштоолору	47
5.11-таблица:	Аймактар боюнча 2024-жылдагы эң көп жайылган спецификалык булгоочу заттардын абага (атмосферага) таштоолору	48
5.12-таблица:	Стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттарды аймактар боюнча кармоо жана жок кылуу	48

5.13-таблица:	Аймактар боюнча 2024-жылдагы стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттарды кармоо жана кайра иштетүү	48
5.14-таблица	2024-жылдагы айрым шаарлардагы атмосфера абасынын сапатынын көрсөткүчтөрү	49
5.15-таблица:	Азот диоксидинин жол берилген концентрациясынын чегинен (ЖЧК) ашкан учурларынын саны	49
5.16-таблица:	Атмосфера абасын булгоо менен байланышкан укук бузуулардын саны	49
6. Өндүрүштүн жана керектөөнүн калдыктары		**51**
6.1-таблица:	Өндүрүштүн жана керектөөнүн калдыктары бар отчет берүүчү чарба жүргүзүүчү субъекттердин аймактар боюнча саны	52
6.2-таблица:	Экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча өндүрүштүн жана керектөөлөрдүн калдыктары бар отчет берүүчү чарба жүргүзүүчү субъекттердин саны	52
6.3-таблица:	Экономикалык ишмердиктин түрлө боюнча өндүрүштүн жана керектөөлөрдүн калдыктарынын болуусу	52
6.4-таблица:	Өндүрүштүн жана керектөөлөрдүн калдыктарынын аймактар боюнча болуусу	53
6.5-таблица:	Өндүрүштүн жана керектөөлөрдүн калдыктарынын аймактар боюнча пайда болушу	53
6.6-таблица:	Өндүрүштүн жана керектөөнүн калдыктарынын кыймылы	53
6.7-таблица:	Экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча 2023-жылдагы ишканалардагы жана уюмдардагы өндүрүштүн жана керектөөнүн калдыктарынын кыймылы	54
6.8-таблица:	2024-жылдагы аймактар боюнча өндүрүштүн жана керектөөнүн калдыктарынын кыймылы	54
6.9-таблица:	2024-жылдагы коркунуч класстары жана аймактар боюнча калдыктардын болуусу	55
6.10-таблица:	Аймактар боюнча тиричилик таштандыларын (катуу калдыктарды) чыгаруу	55
6.11-таблица:	Калдыктардын пайда болуу түрлөрү боюнча тиричилик таштандыларын (катуу калдыктарды) чыгаруу	55
6.12-таблица:	2024-жылдагы аймактар боюнча тиричилик таштандыларын (катуу калдыктарды) чыгаруу	55
6.13-таблица:	Аймактар боюнча таштандылардан арылуу	56
7. Айлана-чөйрөнү коргоого кеткен чыгымдар		**57**
7.1-таблица:	Мамлекеттик бюджеттин айлана-чөйрөнү коргоого кеткен чыгымдары	58
7.2-таблица:	Жаратылышты коргоо чыгымдары бар отчет берүүчү чарба жүргүзүүчү субъекттердин аймактар боюнча саны	58
7.3-таблица:	Ишканалардын жана уюмдардын айлана-чөйрөнү коргоо кеткен инвестициялары	58
7.4-таблица:	Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын айлана-чөйрөнү коргоого кеткен инвестициялары	58
7.5-таблица:	Ишканалардын жана уюмдардын айлана-чөйрөнү коргоого кеткен чыгымдары	59

7.6-таблица: Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын айлана-чөйрөнү коргоого кеткен чыгымдары 59
7.7-таблица: Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын аба жана климатты коргоого кеткен чыгымдары 59
7.8-таблица: Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын агындыларды тазалоого кеткен чыгымдары 59
7.9-таблица: Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын таштандыларды айландырууга кеткен чыгымдары 60
7.10-таблица: Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын жер үстүндөгү жана жер астындагы сууларды коргоого кеткен чыгамдары 60
7.11-таблица: Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын жерлерди өндүрүштүн жана керектөөнүн калдыктарынын булгоолорунан коргоого кеткен чыгымдары 60

8. Негизги социалдык-экономикалык көрсөткүчтөр 61
8.1-таблица: 2025-жылдын 1-январына карата Кыргыз Республикасынын аймагы жана административдик-аймактык түзүлүшү 62
8.2-таблица: Кыргыз Республикасынын негизги социалдык-экономикалык көсөткүчтөрү 62
8.3-таблица: Негизги демографиялык көрсөткүчтөр 62
8.4-таблица: Аймактар боюнча калктын жакырчылыгынын деңгээли 63
8.5-таблица: Саламаттыкты сактоонун негизги көрсөткүч 63
8.6-таблица: Жаш курактык топтор боюнча бронхиалдык астма менен ooру 63
8.7-таблица: Калктын жугуштуу оорулар менен оорулары 64
8.8-таблица: Аймактар боюнча бронхиалдык астма менен ooру 64
8.9-таблица: Өлүмдүн себептеринин негизги класстары боюнча өлгөндөр 65
8.10-таблица: Шаар жана айыл жерлериндеги үй чарбалардын турак жай фондун жакшыртуу 65
8.11-таблица: Калкты ээлеген турак үйүн көрктөндүрүүнүн деңгээли боюнча бөлүштүрүү 65
8.12-таблица: 2024-жылдагы аймактар боюнча жашаган жерине жараша тамак-аш даярдоо үчүн энергия булактарын пайдалануу 66
8.13-таблица: Өзгөчө кырдаалдардын түрлөрү боюнча саны 67
8.14-таблица: Өзгөчө кырдаалдардын натыйжасында каза болгондордун аймактар боюнча саны 67
8.15-таблица: Өзгөчө кырдаалдардан келтирилген зыяндын көлөмү 67
9. Кыргыз Республикасынын туруктуу өнүгүүгө өтүү прогрессине мониторинг жана баалоо жүргүзүүнүн индикаторлору 69
9.1-таблица: Аймактар боюнча стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолору 70
9.2-таблица: Ички дүң продукциянын энергия жана электр сыйымдуулугу 70
9.3-таблица: Аймактар боюнча саркынды суулардын пайда болушу 70
9.4-таблица: Саркынды сууларды ченемдик тазалоонун аймактар боюнча көлөмү 71
9.5-таблица: Саркынды суулардын жалпы көлөмүндөгү ченемдик-тазаланган саркынды суулардын аймактар боюнча үлүшү 71
9.6-таблица: Өндүрүштүн жана керектөөнүн калдыктарынын аймактар боюнча пайда болушу 71
9.7-таблица: Аймактар боюнча суу объекттеринен сууну чогултуу 72
9.8-таблица: Аймактар боюнча суунун чарбалык-ичүү муктаждыктарына керектелиши 72

9.9-таблица: Аймактар боюнча суунун өндүрүштүк муктаждыктарга керектелиши 72
9.10-таблица: Токой менен жабылган мамлекеттик токой фондунун аймактар боюнча жалпы аянты 72
9.11-таблица: Таш көмүр жана лигнит казуунун аймактар боюнча көлөмү 73
9.12-таблица: Чийки мунайзат казуунун аймактар боюнча көлөмү 73
9.13-таблица: Жаратылыш газын јндіріінін аймактар боюнча көлөмү 73
9.14-таблица: Жер фондунун жер категориялары боюнча бөлүнүшү 73
9.15-таблица: Айыл чарба жерлеринин түрлөрү боюнча жер фондунун аянты 73
9.16-таблица: Мамлекеттик жаратылыш парктарынын жана жаратылыш коруктарынын үлүшү 73
9.17-таблица: Мамлекеттик жаратылыш коруктары жана жаратылыш парктары 74
9.18-таблица: Аймактар боюнча стационардык булактардан чыккан атмосфераны булгоочу заттардын абага таштоолору 75
9.19-таблица: Жашаган жери жана жакырчылыгы боюнча канализацияга туруктуу мүмкүндүгү бар калктын аймактар боюнча үлүшү 75
9.20-таблица: Ичүүчү суунун коопсуз булагына туруктуу мүмкүндүгү бар калктын аймактар боюнча үлүшү 76
9.21-таблица: Аймактар боюнча жашаган жерине жараша таштандылардан арылуу 77
9.22-таблица: Дем алуу органдарынын аймактар боюнча оорулары 78
9.23-таблица: Аймактар боюнча инфекциялык курч ичеги инфекциясы оорулары 78
9.24-таблица: Калктуу пункттардагы жашыл бак-дарактардын жана массивдердин аянты 79
9.25-таблица: Электр энергияга кеткен чыгымдардын адам башына эсептелген орточо үлүшү 79
9.26-таблица: Жылуулук энергиясына кеткен чыгымдардын адам башына эсептелген орточо үлүшү 79
9.27-таблица: Жаратылыш газына кеткен чыгымдардын адам башына эсептелген орточо үлүшү 79
9.28-таблица: Катуу отунга кеткен чыгымдардын адам башына эсептелген орточо үлүшү 80
9.29-таблица: Экологиялык товарлардын жана кызмат көрсөткүчтөрдүн өндүрүлүшү 80
9.30-таблица: Айлана-чөйрөнү коргоого карата негизги капиталга инвестициянын аймактар боюнча үлүшү 80
9.31-таблица: Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын айлана-чөйрөнү коргоого кеткен чыгымдары 80
9.32-таблица: Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын тазалоочу курулмаларга кеткен чыгымдары 81
9.33-таблица: Аймактар боюнча ишканалардын жана уюмдардын жерлерди коргоого жана сарамжалдуу пайдаланууга кеткен чыгымдары 81
9.34-таблица: Токойду калыбына келтирүү үчүн күнүмдүк чыгымдар 81
9.35-таблица: Өзгөчө коргоодогу жаратылыш аймактарынын финансылык келип түшүүлөрү жана кирешелери 81
9.36-таблица: Экономикалык өсүш жана эмгек өндүрүмдүүлүгү 82
9.37-таблица: 15 жана андан улуу жаш курактагы калктын жумуштуулугунун аймактар, жашаган жери жана жынысы боюнча деңгээли 82
9.38-таблица: Эмгекке жөндөмдүү калктын орточо айлык эмгек акысынын жашоо минимумуна болгон катышы 83
9.39-таблица: Жалпы жумушсуздуктун аймактар боюнча деңгээли 83

9.40-таблица:	2024-жылдагы жакырчылыктын аймактар боюнча деңгээли	83
9.41-таблица:	Калктын аймактар боюнча жыштыгы	84
9.42-таблица:	Эмгекке жөндөмдүү калктын оорчулуктарынын аймактар боюнча коэффициенти	84
9.43-таблица:	Жыныс жана аймактар боюнча төрөлгөндүгү өмүрдүн күтүлүүчү узактыгы	84
9.44-таблица:	Өсүүнүн жалпы мүнөздөмөсү (кошумча индикаторлор)	85
9.45-таблица:	Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн керектөө бааларынын аймактар боюнча индекси	85
9.46-таблица:	Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүен керектөө бааларынын аймактар боюнча индекси	86

Методологиялык түшүндүрмөлөр **87**

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин 2026-ж. чыгарыла турган басылмалары **90**

Кириш сөз

«Кыргыз Республикасынын айлана-чөйрөсү» жыйнагы жер, суу ресурстары жана аларды колдонуу, республиканын аймагында катталган флора жана фаунанын ар түрдүүлүгү, атмосфералык абанын абалы, өндүрүштүн жана керектөөлөрдүн калдыктары, аларды жок кылуу боюнча иш-чаралар, айлана-чөйрөнү коргоого карата чыгымдар, ошондой эле республиканын айрым социалдык-экономикалык көрсөткүчтөрү жөнүндө маалыматтарды камтыйт.

Жыйнак министрликтерден жана административдик ведомстволордон, ошондой эле ишмердиктери суу жана жер ресурстарын, жаратылышты пайдалануу, экологиялык контролдоо жана айлана-чөйрөнү коргоо, өзгөчө кырдаалдардын алдын алуу жана жоюуну башкаруу менен байланышкан ишканалардан жана уюмдардан мамлекеттик статистика органдары тарабынан алынган статистикалык маалыматтардын негизинде Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан даярдалды.

Алардын орчундуу бөлүгүн иштеп чыгуу жана жайылтуу бөлүгү Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетине жүктөлгөн, 65 көрсөткүчтөн турган, «жашыл өсүштүн» улуттук индикаторлору өзүнчө бөлүк менен берилди.

Кыргыз Республикасындагы 2020-2024-жылдардагы айлана-чөйрөнүн абалы жөнүндө

Кыргыз Республикасы – бул деңизге чыгуусу жок жана Борбордук Азия региондорунун чыгыш бөлүгүндө жайгашкан тоолуу өлкө. Ал түндүгүнөн - Казакстан, чыгышынан – Кытай, батышынан – Өзбекстан, ал эми түштүгүнөн Кытай жана Тажикстан менен чектешет. Өлкөнүн рельефинде мөңгүлүү келген учтуу тоо чокулары жана өрөөндөр басымдуулук кылат. Кыргызстандын аянтынын 90 пайызга жакыны деңиз деңгээлинен 1500 метр бийиктикте турат.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Жер ресурстары, кадастр, геодезия жана картография боюнча мамлекеттик агенттигинин маалыматтары боюнча 2025-жылдын 1-январына карата 199,9 миң чарчы километрди түздү. Чыгыштан батыш бөлүгүнө чейинки аралык 900 км жакын, ал эми түндүктөн түштүк бөлүгүнө чейинки аралык 410 км жакын.

Жер аянтынын эң чоң үлүшү (41 пайыздан көбү) камдыктагы жерлерге туура келет, ал эми айыл чарба багытындагы жерлер – 33,7 пайызды, токой фондунун жерлери 12,7 пайызды түзөт.

Кыргыз Республикасынын аймагында 10 мамлекеттик жаратылыш коругу жана 13 мамлекеттик жаратылыш паркы бар.

Республика олуттуу суу ресурстарына ээ. Анын аймагында үстүңкү бетинин жалпы аянты 6836 $км^2$ түзгөн 1923 көл бар, алардын ичинен эң чоңдору – Ысык-Көл (6236 $км^2$), Соң-Көл (275 $км^2$) жана Чатыр-Көл (175 $км^2$). 3500дөн ашык дарыя жана дарыячалар агып өтөт. Эң узун дарыя - Нарын дарыясы (535 км) болуп саналат, андан Чу (221 км) жана кийинкиси Чаткал дарыялары (205 км). Мындан сырткары, 44 жер алдынан чыккан тузсуз жана минералдык суулар бар.

Кыргыз Республикасынын Суу ресурстары, айыл чарба жана кайра иштетүү өнөр жайы министрлигинин Суу ресурстары кызматынын маалыматтары боюнча жаратылыш булактарынан, анын ичинде жер астындагы тузсуз суулардан 2024-жылы 9,3 млрд. куб метрге жакын суу чогултулган, бул 2020-жылга караганда 16,3 пайызга көп.

2024-жылы сууну керектөөнүн көлөмү 6,6 млрд. куб метрди түздү, бул 2020-жылга салыштырмалуу 25,4 пайызга көбөйгөн. Сууну керектөөнүн жалпы көлөмүнүн ичинен олуттуу үлүшү (94,3 пайызы) сугат жана айыл чарбасын суу менен камсыз кылууга, 3,4 пайызы – чарбалык-ичүү муктаждыктарына жана 1,1 пайызы - өндүрүштүк муктаждыктарга колдонулган. Алына турган суунун 26 пайызга ашык ирригациялык системалардын абалынын начардыгынан, ташуу учурунда жоготууга учурайт.

Чүй (24,3 пайыз) жана Ош облустары (16,5 пайыз) 2024-жылдагы сугат жана айыл чарбасын суу менен камсыздоого багытталган суунун эң ири керектөөчүлөрү болуп саналат. Чарбалык-ичүү муктаждыктарына сууну колдонуу боюнча айтсак, мында эң чоң үлүш Бишкек шаарына (36 пайыздан ашыгы) жана Ош шаарына (21 пайыздан ашыгы) туура келет.

Кыргыз Республикасынын Улутстаткому тарабынан жыл сайын жүргүзүлө турган үй чарабаларынын интеграцияланган тандалма изилдөөсүнүн жыйынтыктары көрсөтүп тургандай, 2024-жылы республиканын калкынын 96,9 пайызы ичүүчү суунун коопсуз булактарына жетишкен. Таза сууга жеткен аймактар боюнча алып карасак, мында Чүй облусунда, ошондой эле Бишкек жана Ош шаарларында жашаган калк сууну дээрлик толук алууга жетишишкен.

Муну менен бирге калктын 3 пайыздан ашыгы иче турган суунун коопсуз булактарына жетишкен эмес, ошондуктан алар сууларды ден соолукка коркунуч жаратуучу ачык агын суулардан (булактардан жана арыктардан) алып колдонушат.

2024-жылы контролдонуучу стационардык булактардан атмосферага булгоочу заттардын эмиссиясынын көлөмү 58,3 миң тоннаны түздү жана 2020-жылга салыштырмалуу 15,2 пайызга катуу булгоочу заттардын үчүн көбөйгөн, ошол эле мезгилде суюк булгоочу заттар 16,3 пайызга өстү. Абага булгоочу заттардын негизги түрлөрүнүн бири болгон көмүртек кычкыл газынын эмиссиясы 2020-жылдагы 9,7 миң тоннадан 2024-жылы 11,9 миң тоннага же 22,7 пайызга көбөйгөн. Атмосферага чыккан булгоочу заттардын 35 пайызга жакыны Бишкек шаарына туура келет. 2024-жылы бүтүндөй республика боюнча абага чыккан булгоочу заттардын көлөмү бир чарчы км ге алып эсептегенде 291,6 кг түзгөн, ал эми адам башына эсептегенде 8,9 кг түзгөн.

2024-жылдын аягына карата республиканын аймагында өндүрүштүн жана керектөөнүн калдыктары 3,2 млрд. тонна деп эсептелген. Ошону менен бирге мындай калдыктардын эң чоң үлүшү (97 пайыздан көбү) Ысык-Көл облусунда өндүрүлгөн.

Кыргыз Республикасы өзүнүн географиялык жайгашуусуна байланыштуу көптөгөн кооптуу табигый кырсыктарга дуушар боло турган мамлекет болуп саналат.

2024-жылы ар түрдүү мүнөздөгү 133 өзгөчө кырдаал катталган, анын натыйжасында 79 адам каза тапкан. 1 031 турак үй, 159 жол чарба объектиси жана 126 энергетика обьектилери жарактан чыккан. Өзгөчө кырдаалдардын бардык түрлөрүнөн тарткан экономикалык зыяндар 1,3 млрд. сомдон ашкан.

Методологиялык түшүндүрмөлөр

Атмосфераны булгоочулар – жогорку концентрацияларда адамдарга, жаныбарларга, өсүмдүктөргө же материалдарга жагымсыз таасир көрсөтүүгө жөндөмдүү келген абанын курамындагы заттар. Алардын санына катуу жана суюк бөлүкчөлөр, газдар же алардын айкалышуулары кирет.

Биологиялык ар түрдүүлүк - белгилүү район үчүн мүнөздүү болгон генетикалык түрдүүлүк жана экотутумдук ар түрдүүлүктөн диапазону.

Жаратылышты коргоочу кубаттуулуктарды ишке киргизүү - жаңы курулуштун, кеңейтүүлөрдүн, реконструкциялардын жана иштеп жаткан ишканаларды техникалык кайра жабдуулардын эсебинен киргизүү.

Түр – биологиялык механизмдер менен башкарылган организмдин өзгөчөлүктөрүнүн жана өзгөчө тиби бар популяцияларынын жыйындысы.

Суу ресурстары – пайдаланылган же пайдалана турган жер алдындагы жана жер бетиндеги суулардын камы.

Суу буруу – агын суулардын бардык түрлөрүнүн түздөн-түз көлмөлөргө, жер алдындагы горизонтторго, агымсыз ойдуңдарга таштоолордун, ошондой эле башка ишканаларга (уюмдарга) агын сууларды берүүнүн көлөмү.

Булгоочу зыян заттардын атмосферага абага таштоолору – таштоолордун стационардык жана кыймылдуу булактарынан атмосферага булгоочу (ден соолукка же калкка, курчап турган чөйрөгө жагымсыз таасир этүүчү) заттардын келип түшүүсү. Эсеп агрегатык абал боюнча (катуулардын, газ түрүндөгүлөрдүн жана суюктардын саны) жана айрым заттар боюнча (ингредиенттер) жүргүзүлөт.

Жаратылыш булактарынан сууну алуу – сууну мындан ары да керектөө максатында жер бетиндеги көлмөлөрдүн жана жер алдындагы горизонттордон суу ресурстарын алуунун көлөмү.

Булганган агын суулар – өндүрүштүк жана тиричиликтик (коммуналдык) агуулар, жер бетиндеги суу объекттерине тазалоосуз ташталган (же толук эмес тазалоодон кийин) жана жол берилүүчү таштоолордун чегинен ашып түшкөн сандагы булгоочу заттарды камтыган агын суулар.

Коруктар – жаратылыш комплексин сактоо жана изилдөө үчүн чарбалык пайдалануудан алынган географиялык зоналар үчүн уникалдуу же эң типтүү аймактардын участоктору. Коруктардын ишмердигинин максаты баалуу жаныбарларды жана өсүмдүктөрдү калыбына келтирүү болуп саналат.

Айлана-чөйрөнү коргоого кеткен чыгымдар – мамлекеттин, капиталдык максаттуу салымдардын жана күндөлүк чыгымдарын жаратылышты коргоочу негизги фонддорду күтүүгө жана эксплуатациялоого киргизген максаттуу же каражаттуу жаратылышты коргоо багытындагы ишканалардын чыгымдарынын жалпы суммасы.

Табигый өсүү жыл ичинде төрөлгөндөр менен өлгөндөрдүн ортосундагы сандын ар түрдүүлүгүнө барабар. Промилледе эсептелинет.

Жоголуучу түр – жоголуу коркунучу алдында турган таксондор. Жоголуучуларга саны критикалык деңгээлге чейин олуттуу түшкөн таксондор кирет. Мындан сырткары, жоголуучуларга өлүп, акыркы 50 жыл ичинде жапайы жаратылышта кездешпеген түрлөр кирет.

Негизги капиталга инвестиция – айлана-чөйрөнү коргоого жана жаратылыш ресурстарын максаттуу пайдаланууга багытталган чыгымдар, жаңы курулушка, кеңейтүүгө, реконструкцияга, техникалык кайра жабдууга жана жартылышты коргоо багытындагы объекттерди модернизациялоого кеткен чыгымдар кирет.

Суунун сапаты – суунун физикалык, химиялык, биологиялык жана органолептикалык (даамдык) касиети.

Өлүм себептери боюнча коэффициенти – өлгөндөрдүн көрсөтүлгөн себептери боюнча санынын калктын орточо жылдык санына күндөлүк баадагы катышы. Алар өлүмдүн жалпы коэффициенттеринен айырмаланып, калктын 1 000ине эмес, 100 000ине эсептелди.

Токой фонду – өлкөнүн аймагынын (регионунун) токой ээлеген, ошондой эле токой ээлебеген, бирок токой чарбасынын керектүүлөрү үчүн багытталган (токойлордогу айдоо жерлер, чөп чабыктар, жайыттар, суулар, жолдор, токой жолдору ж.б.) бөлүгү. **Токойлуулук –** токой ээлеген аянттардын өлкөнүн жалпы аймагына болгон катышы.

Токой менен жабылган токой аянты – бак-дарактарды түзүүчү жыгач тектери менен анык ээленген аянт.

Токойду калыбына келтирүү – кыюларда, күйүп кеткен жерлерде, бош калган жерлерде, ачык жерлерде жана башка токой алдындагы мурунку аянттарда токойлорду калыбына келтир[33] боюнча иш-чараларды жүргүзүү. Токойду калыбына келтирүү токой тигүүнү, айдоону жана табигый жандандырууга көмөктөшүүнү камтыйт.

Токой пайдалануучу – бул, белгиленген тартипте мамлекеттик токой фондунун жерлерин пайдалануу укугу берилген жеке же юридикалык жак, анын ичинде чет өлкөлүктөр.

Болгон калк – каттоолордун убагында ошол аймакта болгон жана убактылуу жашаган калк. Каттоолор аралык мезгилде болгон калктын күндөлүк баалоосу каттоолордун маалыматтарынын базасында жана демографиялык окуялардын күндөлүк каттоолорунун маалыматтарынын эсеби менен жүргүзүлөт.

Улуттук парктар – жаратылыш комплекстерин сактоо үчүн түзүлгөн, табигый жана маданий ландшафтарынын жагымдуу айкалышуусунун күчүндө өзгөчө экологиялык, тарыхий жана эстетикалык баалуулугу бар жана рекреациялык, агартуучулук, илимий жана маданий максаттарда пайдаланылган аймактардын участоктору.

Абанын сапатынын нормалары – жогорулоого уруксат берилбеген регламентациялык жоболор менен жол берилген атмосфера булгоочуларынын концентрациясы.

Ченемдик-тазаланган агын суулар - тийиштүү курулмаларда тазалоодон өткөн агын суулар жана суу объекттериндеги тазалоодон кийин суунун сапатынын нормаларын бузууга алып келбеген, т.а., бул агын суулардагы булгоочу заттар бекитилген жол берилүүчү таштоолордун чегине (ЖЧТ) ылайык келиши керек.

Төрөттүн жана өлүмдүн жалпы коэффициенттери – календарлык жылдын ичинде өлгөндөрдүн санынын болгон калктын орточо жылдык санына катышы. Промилледе саналат.

Жашоонун күтүлүүчү узактыгы – адамга орточо жаш курактык өлүмдүн муунунун бардык өмүрүнүн аралыгында көрсөткүч эсептелген жылдын деңгээлинде калуу шартында төрөлгөн муундан баштап жашаган жылдарынын санын чагылдырат. Жашоонун күтүлүүчү узактыгы өлүмдүн эң адекваттуу жалпыланган мүнөздөмөсү болуп саналат.

Курчап турган чөйрө - жашоо сапатына, жашоо аракеттин шарттарына жана адамдын ден соолугунун абалына таасир этүүчү жаратылыш компоненттеринин жыйындысы. Курчап турган чөйрөнүн компоненттери атмосфера абасы, суу, топурак, кен байлыктар, жаныбарлар жана өсүмдүктөр дүйнөсү.

Азоттун оксиди (NO) – күйүүчү отундардын ичинен күймө кыймылдаткычта жогорку басымда жана температурада күйүүдө пайда болгон газ. Абада азоттун диоксидине чейин кычкылданат жана фотохимиялык тумандардын пайда болушуна түрткү болот.

Коркунучтуу (уулуу) калдыктар – коркунучтуу касиеттердин (уулуу, инфекциялык, жарылуучу, тез күйүүчү, жогорку реакциячылдыкка жөндөмдүү сыяктуу) бирине ээ болгон заттын курамында камтылган жана өз алдынча, ошондой эле башка заттар менен кошулган учурда, элдин ден-соолугу же айлана-чөйрө үчүн түздөн-түз же потенциалдуу коркунуч жарата турган санда же ошондой түрдө кездеше турган (радиоактивдүүлөрдөн башка) калдыктар. Коркунучтуу калдыктар коркунучтуулугу боюнча беш класска бөлүнөт:

- биринчи класс – өзгөчө коркунучтуу заттар (калдыктар);
- экинчи класс – жогорку деңгээлдеги коркунучтуу заттар (калдыктар);
- үчүнчү класс – орточо коркунучтуулугу менен заттар (калдыктар);
- төртүнчү класс – коркунучтуулугу азыраак заттар (калдыктар);
- бешинчи класс – дээрлик коопсуз.

Коркунучтуу (уулуу) калдыктар – уулуу заттарды камтыган, коркунучтуу касиетке ээ (уулуулук) жана курчап турган чөйрөдөгү жана адамдын ден соолугуна түздөн-түз же потенциалдуу коркунуч көрсөтүшү мүмкүн болгон калдыктар.

Суу ресурстарын коргоо – суу объекттерин сактоого жана калыбына келтирүүгө багытталган ишмердик.

Айлана-чөйрөнү коргоо – айлана-чөйрөнүн сапатын таштоолордун алдын алуунун же жашоо чөйрөсүндөгү булгоочу заттардын курамын төмөндөтүүнүн жардамы менен сактоого жана калыбына келтирүүгө багытталган бардык ишмердик.

Атмосфераны булгоочу газдарды тазалоо – атмосфера абасынын булгануу булагынан чыккан газ-аба аралашмаларынын курамынан атайын түзүлүштөрдүн, орнотмолордун жана жабдуулардын жардамы менен зыяндуу заттарды жок кылуу.

Агын сууларды тазалоо – агын сууларды алардын курамындагы булгоочу кошундуларды аныкталган ченемге чейин чыгаруу, жок кылуу, нейтралдаштыруу максатында иштетүү.

Аңчылык жерлери – жапайы жаныбарлардын жана канаттуулардын жашоо орду катары кызмат кылган жана аңчылык чарбасын жүргүзүү үчүн пайдаланыла турган токой, суу жана айыл чарба жерлери ээлеген жерлер.

Жайыт – жаратылыш жана эгилген чөптөр менен ээленген, малдардын жайыты үчүн ыңгайлуу жана чөп чабыкка пайдаланылбаган жер участоктору.

Айдоо жерлери (айдоо) – айыл чарба өсүмдүктөрүнө пайдалануучу систематикалык иштетилүүчү жерлер, көп жылдык чөптөрдүн жана таза түгөйлөрдүн айдоолору.

Пестициддер – өсүмдүктөрдүн жана жаныбарлардын зыянкечтеринин жана зыяндуу түрлөрүнөн санынын пайда болушунун алдын алуу, жок кылуу же жөнгө салуу үчүн колдонулган бардык заттар же заттардын аралашмасы.

Жер бетиндеги суулар – ачык абада жайгашкан бардык суу объекттери, анын ичинде дарыялар, көлдөр, суу сактагычтар ж.б.

Жер алдындагы суулар – жер бетинин деңгээлинен төмөн жайгашкан, нымдардын инфильтрациялоосунун эсебинен улам суу менен толгон көлмөлөр.

Токой менен жабылган аянт – жыгач тектери менен анык ээленген, токой бак-дарактарын түзүүчү аянт.

Токой тигүү – токой өсүмдүктөрүнүн аянттарына уруктарды, көчөттөрдү жана башка отургузулуучу материалдарды тигүү боюнча иштер.

Токой айдоо – токой өсүмдүктөрүнүн аянттарына жыгач үрөнүн себүү боюнча иштер.

pH кычкылдуулугунун көрсөткүчү – суюктуктун кычкылдуулугунун же щелочтуулугунун көрсөткүчү, pH белгиси 0 дөн 7 ге чейинки чектерде кычкылдуулукту, 7 ден 14 кө чейин щелочтуулукту көрсөтөт, ал эми pH 7 көрсөткүч – нейтралдуулуктун көрсөткүчү.

Токойго кам көрүп кесүү – дарактардын жана бадалдардын мезгилдүү кесүүлөрү.

Чөп чабыктар – чөп чабык үчүн пайдаланылган жер участоктору.

Атмосферанын булгануусунун стационардык булагы – зыяндуу заттарды эксплуатациялоо процессинде бөлүнүп чыккан кыймылсыз технологиялык агрегат (орнотуу, түзүлүш, аппарат ж.б.).

Айлана-чөйрөнү коргоого кеткен күндөлүк чыгымдар – күндөлүк иштерди жүргүзүүгө кеткен чыгымдар.

Булгоочу уулуу заттар - өлүм, оору жана/же организмдин тубаса кемтиктеринин себептери болуп саналган айлана-чөйрөнү булгоочу заттар, аларды жутуучулар же сиңирүүчүлөр.

Жер семирткичтер – өсүмдүктөрдүн өсүүсүнө жана топурактын семиздигине таасир эткен, химиялык элементтерди камтыган органикалык жана органикалык эмес заттар.

Фауна – жаныбарлар дүйнөсү.

Флора – бардык өсүмдүктөр дүйнөсү.

Экология – организм менен айлана-чөйрөнүн ортосундагы өз ара байланыштын бирдейлиги же модели.

Эндемиялык түр – бир региондун же жердин чектеринде жашаган түрлөр.

Өзгөчө кырдаал (ӨК) - Кыргыз Республикасынын белгилүү бир аймагында адамдардын курман болуусу, адамдардын ден соолугуна же айлана-чөйрөгө зыян келтирүүсү, олуттуу материалдык чыгымдарга жана адамдардын жашоо шарттарынын бузулушуна алып келиши мүмкүн болгон же алып келген коркунучтуу жаратылыштык же техногендик кубулуштардын, авариянын, катастрофанын, табигый же башка кырсыктын, заманбап кыйраткыч каражаттардын тийгизген таасирлеринин натыйжасында болуучу кырдаал.

Өзгөчө кырдаалдардын кесепетинен болгон зыян – бул өзгөчө кырдаалдардын таасиринин натыйжасында жаралган өндүрүштүк жана социалдык багыттагы объектилердин (материалдык жана башка баалуулуктардын) жарым-жартылай же толук бузулушу.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин 2026-жылы чыгара турган басылмалары

	Мезгилдүү-лүгү	Чыгаруу мөөнөттөрү
Комплекстүү статистикалык басылмалар		
“Кыргыз Республикасынын социалдык-экономикалык абалы жөнүндө”басылмасы	айлык	айдын 22-санына чейин, кварталдык-отчёттук айдан кийинки айдын 24-санына чейин
“Кыргыз Республикасы жана региондор” статистикалык бюллетени	кварталдык	отчёттук кварталдан кийинки айдын 30-күнүнө чейин
“Кыргызстан” кыскача статистикалык маалымдамасы	жылдык	апрель
“Кыргызстан цифраларда” жыйнагы	жылдык	июль
Кыргыз Республикасынын Статистикалык Жылдыгы	жылдык	декабрь
“Кыргызстандагы туризм 2021-2025” жыйнагы	жылдык	30-июль
“Кыргыз Республикасындагы чакан жана орто ишкерлик 2021-2025” жыйнагы	жылдык	октябрь
“Кыргыз Республикасындагы чет өлкөлүк инвестициялары бар ишканалардын ишмердиги 2021-2025” жыйнагы	жылдык	октябрь
Улуттук эсептер статистикасы		
“Кыргыз Республикасынын улуттук эсептери 2021-2025” жыйнагы	жылдык	декабрь
«Ресурстар-Пайдалануу» таблицалары (РПТ) 2024-ж. жыйнагы	жылдык	октябрь
Финансы статистикасы		
“Экономиканын реалдуу секторунун ишканаларынын пайдасынын калыптанышы” статистикалык бюллетени	жылдык кварталдык	10 июнь 21 июнь, 8 сентябрь, 9 декабрь
“Экономиканын реалдуу секторундагы ишканалардын өз ара эсептешүүлөрүнүн абалы” статистикалык бюллетени	жылдык кварталдык	10 июнь 21 июнь, 8 сентябрь, 9 декабрь
“Экономиканын реалдуу секторунун ишканаларынын товардык-материалдык баалуулуктарынын запастары” статистикалык бюллетени	жылдык кварталдык	10 июнь 21 июнь, 8 сентябрь, 9 декабрь
“Экономиканын финансылык секторунун ишканаларынын иш-аракеттеринин негизги көрсөткүчтөрү” статистикалык бюллетени	жылдык кварталдык	20 апрель 23 май, 19 август, 19 ноябрь
“Кыргыз Республикасынын калкка микрокредиттерди берүү жөнүндөгү” статистикалык бюллетени	жылдык кварталдык	1 апрель 23 май, 19 август, 19 ноябрь
“Кыргыз Республикасынын лизинг уюмдарынын ишмердигинин негизги көрсөткүчтөрү” статистикалык бюллетени	жылдык	25 март
“Кыргыз Республикасынын ишканаларынын финансысы 2021-2025” жыйнагы	жылдык	сентябрь
Өнөр жай статистикасы		
“Кыргыз Республикасынын өнөр жайы 2021-2025” жыйнагы	жылдык	октябрь
“Отун энергетикалык теңдем” жыйнагы	жылдык	декабрь
Курулуш жана инвестиция статистикасы		
“2025-жылдын инвестиция жана курулуш боюнча жылдык отчётту иштеп чыгуунун негизги жыйынтыктары” статистикалык бюллетени	жылдык	30-сентябрь
“Кыргыз Республикасындагы инвестициялар 2021-2025”жыйнагы	жылдык	30-сентябрь
Айыл чарба статистикасы		
“ Кыргыз Республикасынын аймагында мал чарба продуктуларынын негизги түрлөрүн өндүрүү” статистикалык бюллетени	айлык	отчёттук мезгилден кийинки айдын 15-күнүнө чейин
“Түшүмдү жыйноо, күздүк өсүмдүктөрдү себүү, тоңдурманы айдоо” статистикалык бюллетени	1-июлдан жылдын аягына чейин	отчёттук мезгилден кийинки айдын 15- күнүнө чейин
“2025-жылы айыл чарба өсүмдүктөрүнүн түшүмүнүн жыйналышы жөнүндө” статистикалык бюллетень	жылдык	17-январь
“Кыргыз Республикасынын областары жана районунда 2026-жылы түшүмү үчүн айыл чарба өсүмдүктөрүнүн себүү аянттары”	жылдык	17-июль

	Мезгилдүүлүгү	Чыгаруу мөөнөттөрү
статистикалык бюллетени		
"Кыргыз Республикасынын айыл чарбасы 2021-2025" жыйнагы	жылдык	28-октябрь
"Тоют өндүрүү жөнүндө отчёт" статистикалык бюллетени	жылдык	20-январь
«Кыргыз Республикасынын облустары жана райондору боюнча жаздык өсүмдүктөрдү себүү жана жазгы талаа иштери» Статистикалык бюллетень	айлык	отчеттук мезгилден кийинки 14-күнү, марттан июнга чейин
"Кыргыз Республикасында айдоо жерлерин пайдалануу" аналитикалык сереп, жыйнакта "Айыл чарба өсүмдүктөрүнүн айдоо аянттарынын көлөмү жөнүндө жыйынтыктоочу отчет"	жылдык	17 июль
Керектөө рыногунун жана кызмат көрсөтүүлөрдүн статистикасы		
"Сооданын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги көрсөткүчтөрү" статистикалык бюллетени	айлык	отчёттук мезгилден кийинки айдын 20-санына чейин
"Кыргыз Республикасындагы базарлардын жана соода борборлорунун ишмердүүлүгүнүн негизги көрсөткүчтөрү" статистикалык бюллетени	кварталдык	отчёттук мезгилден кийинки айдын 35-санына чейин
"Кыргыз Республикасынын керектөө рыногу 2021-2025" жыйнагы	жылдык	30-сентябрь
"Кыргыз Республикасындагы маалыматтык-коммуникациялык технологиялар 2021-2025" жыйнагы	жылдык	30-октябрь
Баалардын статистикасы		
"Кыргыз Республикасы боюнча товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө керектөө бааларынын индекси" статистикалык бюллетени	айлык	отчёттук мезгилден кийинки айдын 12-санына чейин
"Кыргыз Республикасындагы баалар" жыйнагы	жылдык жарым жылдык	март, отчёттук мезгилден кийинки 45-санына чейин
Эмгек жана иш менен камсыз кылуу статистикасы		
"Жумуштуулук жана жумушсуздук" 2025-жылы үй чарбанын бюджеттеринин жана жумушчу күчүнүн интеграцияланган изилдөөсүнүн жыйынтыгы	жылдык	25-октябрь
"2025-жылдагы кызматкерлердин саны жана эмгек акысы туралуу жылдык отчеттордун жыйынтыгы" статистикалык бюллетени	жылдык	20-сентябрь
Үй чарбаларын тандап изилдөө статистикасы		
Кыргыз Республикасынын азык-түлүк коопсуздук жана кедейчилик боюнча маалыматтык бюллетени	кварталдык	отчёттук мезгилден кийинки 55-санына чейин
"Кыргыз Республикасынын калкынын жашоо деңгээли 2021-2025" жыйнагы	жылдык	29-ноябрь
Тышкы жана өз ара соода		
"Кыргыз Республикасындагы товарлардын тышкы жана өз ара соодасы" статистикалык бюллетени	айлык	отчёттук мезгилден кийинки айдын 45-санына чейин
"Кыргыз Республикасындагы товарлардын ЕАЭБнын мүчө-мамлекеттери менен өз ара соодасы" статистикалык бюллетени	айлык	отчёттук мезгилден кийинки айдын 45-санына чейин
"Кыргыз Республикасынын тышкы жана өз ара соодасы - 2021-2025" жыйнагы	жылдык	30-сентябрь
Демографиялык статистика		
"Кыргыз Республикасынын демографиялык жылдыгы 2021-2025" жыйнагы	жылдык	сентябрь
Социалдык статистика		
"Кыргыз Республикасынын аялдары жана эркектери 2021-2025" жыйнагы	жылдык	ноябрь
"Кыргыз Республикасындагы калктын саламаттыгы жана саламаттыкты сактоо 2021-2025"	5 жылда 1 жолу	Октябрь
Айлана-чөйрө статистикасы		
"Кыргыз Республикасындагы айлана-чөйрө 2021-2025" жыйнагы	жылдык	31-октябрь

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АЙЛАНА-ЧӨЙРӨСҮ

2020-2024

Жылдык басылма

Чыгарууга жооптуу:
Т.А. Мамбеталиев
Е.В. Доронина

Тел.:(+996312) 62-56-07

Басып чыгарууга кол коюлду: 2025-ж., октябрь
Форматы А4 60х84

Офсеттик басма Көлөмү 14 п.л.
Тиражы: 6 нуска Тапшырык №

Кыргыз Республикасынын Улутстаткомунун
ИМБнун басма иштери бөлүмү